

KISPÁL DÁNIEL

GYEREKEK A SÖTÉT ERDŐBEN – CIXIN LIU HÁROMTEST-TRILÓGIÁJA

Cixin LIU, *A háromtest-trilógia* (*A háromtest-probléma*, ford. PÉK Zoltán, Budapest, Európa Könyvkiadó, 2016, 408 oldal, *A sötét erdő*, ford. DRANKA Anita, Budapest, Európa Könyvkiadó, 2018, 512 oldal, *A halál vége*, ford. DRANKA Anita, Budapest, Európa Könyvkiadó, 2019, 808 oldal)

Adott egy fizikai probléma. Galaxisunk egyik naprendszerében természeti káosz uralkodik, amely végzetesen megnehezíti az ott élők helyzetét. Ugyanis három nap kiszámíthatatlan kozmikus tánca határozza meg a bolygó lakosságának történeti és fejlődési ciklusait. Ebben a sajátos történelemben a civilizáció legfőbb törekvése egy olyan törvényszerűség meghatározása, amely által előre megjósolhatják a fizikai értelemben zűrzavaros korszakokat, hogy felkészülhessenek az úgynevezett stabil korokra, amikor képesek a háborítatlan fejlődésre. Az egyik legnagyobb probléma ugyanis az, hogy a kiszámíthatatlanság, vagyis a civilizáció állandó pusztulása és újjászületése komoly akadályokat görgeszt tudományos-technikai fejlődésük útjába. Létkérdés volna tehát számukra a három nap problémájának, vagyis a háromtest-problémájának a megoldása.

Eközben a Földön néhány magasan kvalifikált fizikus egy – az idegen lények által fejlesztett – videójátékban tevékenykedve próbálja megoldani a háromtest-problémát, miközben megismeri ennek a veszélyes körülmények között edződött trisolarisi civilizációnak a történetét. Azonban ahogy a legjobbak egyre tovább jutnak a játékban, rá kell döbenniük arra, hogy a problémájának nincsen megoldása, ami pedig végső soron csillagközi háború veszélyével fenyeget a Trisolaris és a Naprendszer között. Hiszen a trisolarisiak számára egyre nagyobb a valószínűsége annak, hogy a három nap végzetes tánca előbb-utóbb elpusztítja a bolygójukat. Hosszú távú túlélésük kulcsa tehát az, ha gyarmatosítanak egy másikat, ami pedig a csillagközi távolságban mérve nem is olyan messze elhelyezkedő Föld.

A történetnek ezzel az alapkoncepciójával találkozhatunk Cixin Liu trilógiájának első kötetében, *A háromtest-problémában*, amelyet *A sötét erdő* és *A halál vége* című második és harmadik regény követ. A szerző mind térben, mind pedig időben egy hatalmas kiterjedésű és mélységű univerzumot tár fel az olvasók előtt, melynek megvannak a szigorú szabályszerűségei, és amelyben az ember korántsem magányos teremtmény. Ugyanis Cixin Liu világában

számos értelmes faj keresi a fejlődés és a túlélés lehetőségét, ennek a gigantikus méreteket öltő törekvésnek pedig a Föld–Trisolaris-ellentét csak egy egészen kicsi szeletét adja.

A három kötet tehát időben és térben is egyre méretesebb perspektívákat nyit meg az olvasó előtt. Körülbelül a – földi időszámítás szerint – 2000–2400-ig tartó időszak az, amivel többször is fókuszáltabban találkozhatunk, azonban a harmadik kötet első fejezete visszavisz bennünket a 15. századi földi múltba (így a trisolarisiak történelmén kívül a földi történelembe is bepillantathatunk). Ez a kötet az emberi értelemmel szinte már-már felfoghatatlan távlatokig repít, hiszen utolsó fejezeteinek történései 18-19 millió évvel későbbre nyúlnak.

Ugyanez történik a terekkel is. Természetesen a leginkább jellemző és cselekményes terek a trilógiában a Föld és a Trisolaris, valamint ezeknek a civilizációknak az űrhajói. Azonban a harmadik kötet tovább visz a Tejút különböző pontjaira, ahol bármiféle emberi tevékenység és beavatkozás egyre inkább jelentéktelennek tűnik. Ez a cselekvésekben történő eljelentéktelenedés az idő és a terek drasztikus kitágításával egyre jobban nyilvánvalóvá válik az olvasó számára, az utolsó kötetben valóban sokszor érezhetjük azt a közhelyes elgondolást, miszerint a gépezet egészében csupán porszemek vagyunk, vagy még azok sem.

A három regény sok karaktert vonultat fel, de ez nem válik zavaróvá, hiszen csak néhány olyan állandó karakterünk van, akik útját sokáig követhetjük. Nagyon kevés azonban azoknak a száma, akikkel mindhárom kötetben találkozhatunk. Cixin Liu könnyörtelenül leszámol még azokkal a figurákkal is, akiknek a történetét tovább olvasnánk, de ez sem lesz zavaró, idővel megszokjuk, hiszen mindig történik valami más izgalmas szituáció egy másik személlyel, aki szintén képes ránk valamilyen irányban mély benyomást tenni, illetve a hibernálás térnyerésének köszönhetően sokszor előfordul az is, hogy száz-kétszáz év kihagyás után visszatér egy-egy régi szereplő. Olykor egy konkrét történet vagy cselekményszálát több személy perspektívájából mutat be a szerző. A Föld–Trisolaris-háború fontos eseményeit is több esetben megismerhetjük mind a Föld, mind pedig a Trisolaris szempontjából, ami megfosztja az olvasót attól a – sokszor morális – bizonyosságtól, amelyet ezen fordulópontok kapcsán már felépített magában. A szerző gyakran eljátszik azzal is, hogy erkölcsileg a mélybe ránt vagy éppen felmagasztal személyeket és civilizációkat, és éppen emiatt vannak olyan motívumai a trilógiának, amikor már a nyilvánvalóban is elbizonytalanodunk, vagy éppen biztosakká válunk abban, ami lehetetlennek tűnik. Ez egy olyan erénye a regényfolyamnak, amely olvasóként végigkísér minket a majd kétezer oldalon, és a szöveg több pontján képes katartikus élményt okozni.

Szép ívet járnak be a kötetek írói szempontból, hiszen a fordításokból is kiérezhetjük, ahogy Cixin Liu munkássága egyre inkább beérik a második és a harmadik kötetre. A regényekben mindvégig fontos szerepet játszik a fizika és a tudomány, de az első kötetben ezt fokozottan érezkelhetjük. A tudományos szemlélet és a tudományos elméletek kifejtése

gyakran fontosabb, mint az egyes szereplők kibontása vagy az irodalmi és morális szempontból is lényeges motívumok elmélyítése. Viszont a második kötetben az olvasó már találkozik ezekkel a mélységekkel, sőt itt inkább azt érezhetjük, hogy a tudomány fölé kerülnek a főbb szereplők személyes drámái. A harmadik kötetben pedig az egzisztenciális és kollektív létkérdések elbillennek valamiféle univerzális ontológia irányába. Komoly merészség a szerzőtől, ugyanakkor nagy erőssége is a regényfolyamnak, hogy a harmadik kötet egy újonnan behozott főszereplő, Cheng Xin perspektívájából írja újra az első két részt.

A trilógia egyik központi motívuma a háború, amely több fronton zajlik. A legkézenfekvőbb persze, a kötetek a leginkább erre fókuszálnak, az emberek és a trisolarisiak közti háború. Azonban amikor az emberek számára nyilvánvalóvá válik a közelgő veszély, társadalmuk bizonyos narratívák mentén több mikrotársadalomra bomlik – például vallási szekták, akik valamiféle istennekként tekintenek a trisolarisiakra, vagy meneküléspártiak, akik a kezdetektől fogva az exodusban látják az emberiség jövőjét, de akadnak olyanok is, akik szerint lehetséges a békés együttélés stb. –, ezek gyakran kerülnek szembe egymással. Ugyanakkor a háború az egész galaxisra sokkal inkább jellemző, mint a békés együttélés.

Ahogy haladunk előre a történetben, a fegyverek is egyre inkább pusztítóvá válnak. Az emberek atomfegyverei és fúziós fegyverei nevetségesnek tűnnek a trisolarisi fegyverekkel szemben, de ezek a fegyverek is jelentéktelenek az úgynevezett dimenziós fegyverek mellett, amelyek olykor akár észrevétlenül képesek lefokozni egy adott faj aktuális dimenziószámát, tehát például az emberi faj háromdimenziós világát kétdimenzióssá minősítik.

A dimenziók eleve nagy hangsúlyt kapnak a kötetekben, Cixin Liu egyetemessé teszi és az egész univerzumra kivetíti a fenntarthatóság kérdéskörét, valamint sajátos mitológiát teremt az univerzum első civilizációinak őstörténetéhez. Közvetlenül az univerzum születését követően jóval több dimenziót érzékelték a fajok, ez valamiféle aranykor volt. Azonban az egyre nagyobb energiaigényű fejlődés, valamint az egyre kifinomultabb fegyverek hozzájárultak ahhoz, hogy a dimenziók érzékelése drámaian lecsökkenjen, így a sokdimenziós aranykor az univerzum jelenében már csak egy idealizált múlt. Vannak olyan csoportok a galaxisunkban, akik úgy hiszik, hogy az univerzum újra fog keletkezni, visszazakad önmagába (ez a *nagy reccs*), és a felfoghatatlan mennyiségű energia olyan kis pontban koncentrálódik majd, hogy az univerzum újrakreálja sokdimenziós aranykorát. Ennek az ellentéte a végtelen tágulás elmélete, vagyis az univerzumban elhasználódik az energia, és így nem mehetnek végbe azok a folyamatok, amelyek a *nagy reccs*hez vezetnének. A legújabb technológiák (például a legfejlettebb civilizációk képesek arra, hogy az univerzum energiáját felhasználva akár egy-két élőlény számára is saját mikrouniverzumot hozzanak létre) tértnyerése olyan végső választatok elé állítja a kötet szereplőit, miszerint hajlandóak-e akár az életüket és az emberi faj kipusztulását is feláldozni az univerzum pozitív jövőjéért.

Láthatjuk, a kötetek problémaköre egyre inkább egyetemessé válik ebben a tekintetben is, de olvasóként képesek vagyunk ezt mégis személyesnek érzékelni olyan karakterek által, mint Tianming, akinek az agyát még a Föld–Trisolaris-konfliktus kezdeti időszakában lőtték fel az űrbe, hogy kémkedjen a trisolarisi flottához beépülve. Maga a küldetés kudarcot vallott, de Tianming a trisolarisiaknak köszönhetően végül mégis eljutott az űrhajókra, ahonnan többszörösen összetett metaforájú mesék által próbál információkat eljuttatni az emberekhez, amelyek elősegíthetik a fénysebességhez közeli űrutazást.

Szintén izgalmas Luo Ji karaktere, akinek úgynevezett „falképzőként” az a feladata, hogy egy olyan haditervvvel álljon elő, amely segíti az emberek győzelmét. Viszont mivel a Földön már jelen vannak a sophonok, akik minden információt továbbítanak a trisolarisiaknak, mindezt úgy kell megtennie, hogy soha nem leplezheti le mások előtt a tervet, sőt álintézkedésekkel kell félrevezetnie az idegen fajt. Ő lesz az, akinek tevékenysége kapcsán az emberiség felvázolja a sötéteredő-elméletet, amely az univerzum egyik legfontosabb, legkegyetlenebb törvényét írja le. Vagyis az univerzum egy sötét erdő, ahol a legfejlettebb civilizációk a vadászok. A fejletlenebb civilizációknak, de még a vadászoknak is az a legjobb, ha láthatatlanok maradnak, mert ha valamivel felhívják magukra a figyelmet, szinte biztos, hogy elpusztulnak.

Cixin Liu nagyszabású művet írt, amely nem csupán a cselekményével hat az olvasóra, annál több van benne, hiszen élvezhetősége mellett számos olyan kérdést vet fel a világ-egyetemre vetítve, amelyek jelen vannak a mindennapjainkban is.